

Sanna-Mari Keskitalo

VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS VANHEMMUUTEEN

-Ohjaustuokio Oulun ensi- ja turvakodin Seraffiina -ryhmälle

VARHAISEN VUOROVAIKUTUKSEN MERKITYS VANHEMMUUTEEN

-Ohjaustuokio Oulun ensi- ja turvakodin Seraffiina -ryhmälle

Sanna-Mari Keskitalo
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Terveystieteiden
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma, terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Sanna-Mari Keskitalo

Opinnäytetyön nimi: Varhaisten ihmissuhteiden merkitys vanhemmuuteen –Ohjaustuokio Oulun
ensi- ja turvakodin Seraffiina -ryhmälle

Työn ohjaajat: Pirjo Juujärvi ja Minna Perälä

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2014

Sivumäärä: 38

Idea projektille lähti omasta kiinnostuksesta sitä kohtaan, miten itse saamamme hoiva vaikuttaa siihen, miten hoivaamme omia lapsiamme. Halusin pitää ohjaustuokion aiheesta äiti-lapsi -ryhmälle. Oulun ensi- ja turvakodin Seraffiina-ryhmän tavoitteena on tukea äitien ja lasten välistä varhaista vuorovaikutusta, joten aihe sopi sinne hyvin.

Toteutin opinnäytetyön projektimuotoisena ja tavoitteena oli pitää ryhmälle ohjaustuokio aiheesta. Tavoitteena oli, että äidit saavat tietoa siitä, että lapsena saatu hoiva vaikuttaa omaan tapaan hoitaa lasta ja tunteisiin, mitä lapsen hoivaaminen itsessä herättää. Tavoitteena oli, että tuokio vahvistaa ohjattavien roolia vanhempina ja, että he tiedostavat omia vahvuuksiaan, sekä sitä missä tarvitsevat tukea ja haluavat kehittyä.

Ohjaus perustui teorialle kiintymyssuhteista, varhaisesta vuorovaikutuksista ja tutkimustiedosta siitä, miten varhaislapsuudessa saatu hoiva vaikuttaa tapaan toimia vanhempana. Eettisistä syistä ohjaus suunniteltiin niin, ettei aihetta käyty ryhmäläisten kohdalla henkilökohtaisella tasolla läpi. Ryhmäläiset tekivät omaa elämää koskevan elämänviivätehtävän. Tehtävän avulla oli tarkoitus herättää vanhempia pohtimaan omaa menneisyyttään ja sen vaikutusta omaan vanhemmuuteen.

Kaikki ryhmäläiset kokivat aiheen mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi ja osa kertoi palautteessa oppineensa jotain uutta. Ryhmäläisten mukaan asia oli esitetty selkeästi ja ymmärrettävästi. Ryhmän ohjaajien antaman palautteen mukaan tietoa oli yhdelle kerralle liikaa, joten aihetta olisi pitänyt rajata enemmän.

Ohjaustuokion aihe oli todella mielenkiintoinen ja se herättää paljon ajatuksia vanhemmissa. Aiheen teoriapohjaa voi soveltaa monenlaisissa keskusteluissa vanhempien parissa tehtävässä työssä. Omilta vanhemmilta saatu malli vaikuttaa niin pienissä kuin isommissa asioissa vanhempien tapaan toimia kasvattajina.

Asiasanat: Varhainen vuorovaikutus, kiintymyssuhde, vanhemmuus, erityinen tuki

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Nursery, option of Public Health Nurse

Author: Sanna-Mari Keskitalo

Title of thesis: The Meaning of Early Communication to Parenthood - A Guidance session to the Seraffiina group at the Mother and Child Home and Shelter

Supervisors: Pirjo Juujärvi (Oulu University of Applied Sciences) and Minna Perälä (Oulu University of Applied Sciences)

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2014

Number of pages: 38

The idea for the project accumulated from my own interest as to how the care we have received affects how we care for our own children. In addition, I was interested in finding out the possible risk factors in the communication between a parent and a child and how mothers, who have difficulties in early communication, can be helped.

The aim was to hold a family guidance session to the Seraffiina group at the Mother and Child Home and Shelter in Oulu (Oulun Ensi- ja Turvakoti). The goal was to share information to mothers about how the care received as children affects the way parents care for their own children as well as the feelings that caring for a child arouses.

The project consisted of planning phase, the development and finalization of the product, the execution of the project and writing the final report. In the planning phase, I searched background information from literature and planned the execution of the project. I received both peer and teacher feedback. In the development phase, I took my plan to the customer, the leaders of the Seraffiina group, with whom we outlined the content of the guidance session more precisely.

All group members felt the topic was interesting and important, but only a part of them told in their feedback they had learned something new. According to the group members, the content was presented clearly and was easy to understand. The feedback by the group leaders stated that there was too much information for one guidance session and therefore the topic should have been narrowed down more.

The topic of the guidance session was very interesting and it raises many thoughts in parents. The theoretical background of the topic can be applied in a variety of discussions in work among parents. The model received from our parents influences both small and big ways we raise our children.

keywords: early communication, attachment, parenthood, special support

SISÄLLYS

1	PROJEKTIN TAUSTA JA TAVOITTEET	6
1.1	Projektiorganisaatio	10
2	VANHEMMAN JA LAPSEN KIINTYMYSSUHTEEN SYNTYMINEN VUOROVAIKUTUKSESSA.....	11
2.1	Varhainen vuorovaikutus	11
2.2	Kiintymyssuhde.....	11
2.3	Vanhemmuus.....	14
2.4	Vanhempien kiintymyssuhdemallit.....	14
2.5	Vanhemmuuden kokemus tutkimusten valossa.....	15
3	PROJEKTIN SUUNNITTELU.....	18
3.1	Projektin eri vaiheet	18
4	OHJAUSTUOKION TOTEUTUS.....	20
4.1	Kohderyhmä.....	20
4.2	Tavoitteet ja aihe.....	20
4.3	Oppimiskäsitys ryhmätuokiossa.....	21
4.4	Oppimisen ja ajattelun aktivointi	21
4.5	Ohjauksen toteutus	22
4.6	Palautteen keruu	22
5	ARVIOINTI JA TULOKSET PALAUTTEEN POHJALTA.....	24
5.1	Oma arviointi.....	24
5.2	Kohderyhmän ja ryhmän ohjaajien antama palaute.....	26
6	POHDINTA	28
	LÄHTEET.....	31
	LIITTEET	33

1 PROJEKTIN TAUSTA JA TAVOITTEET

Idea projektille syntyi omasta kiinnostuksesta sitä kohtaan, miten itse saamamme hoiva vaikuttaa siihen, miten hoivaamme omia lapsiamme. Lisäksi minua kiinnosti, mitkä asiat ovat riskitekijöitä vanhemman ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle ja millä apukeinoilla voidaan auttaa äitejä, joilla on vaikeuksia varhaisessa vuorovaikutuksessa.

Projektissa tulostavoitteena oli pitää ohjaustuokio Oulun ensi- ja turvakodin päiväryhmä Seraffiinassa, jossa on paikalla 4-6 äitiä lapsineen. Ohjaushetki koostui yksin tehtävästä tehtävästä ja keskustelusta.

Pitkän ajan tavoitteena ryhmällä on varhaisen vuorovaikutuksen vahvistuminen äitien ja lasten kesken, sekä vanhempien omien voimavarojen vahvistuminen. Toiminnallisena tavoitteena minulla oli olla mukana tukemassa näitä ryhmän tavoitteita. Tavoitteena oli, että äidit saavat tietoa siitä, että lapsena saatu hoiva vaikuttaa omaan tapaan hoitaa lasta ja tunteisiin, mitä lapsen hoivaaminen itsessä herättää. Tuokio pidettiin ryhmässä lounaan jälkeen, jolloin suurin osa lapsista oli päiväunilla. Annetun tehtävän avulla oli tarkoitus herättää vanhempia pohtimaan omaa menneisyyttään ja sen vaikutusta omaan vanhemmuuteen. Keskustelujen kautta oli tarkoitus herättää ajatuksia siitä, mitkä ovat vanhempien voimavarat ja niitä tukevat asiat ja miten niitä voisi lisätä. Tavoitteena oli, että tuokio vahvistaa ohjattavien roolia vanhempina ja, että he tiedostavat omia vahvuuksiaan vanhempina, sekä sitä, missä tarvitsevat tukea ja haluavat kehittyä. Näiden asioiden kautta myös lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus parantuu.

Oppimistavoitteenani oli, että opin projektin kautta ryhmänohjaustaitoja, sekä ohjaustilanteen hallintaa ja kohtaamaan äitien kysymykset ja ajatukset aiheesta. Näistä asioista keskusteleminen, empaattinen suhtautuminen ja tilanteen hallinta ovat terveydenhoitajan työssä tärkeitä. Ohjaustilanteessa tarvittavien tehtävien laadinnan kautta minun täytyi etukäteen miettiä, millä keinoilla pääsen projektin toiminnallisiin tavoitteisiin. Lisäksi tavoitteena oli, että opin samalla projektin suunnittelua, toteutusta, arvioimista ja tallentamista kirjalliseen muotoon. Terveydenhoitajan työssä tämän aiheen esiin nostaminen jo raskausaikana on tärkeää. Raskausaika herättää usein vanhempia miettimään omaa lapsuuttaan ja näistä asioista keskustellaan myös neuvolassa. Jos

muistot ovat epäselviä tai jos niihin palaaminen ahdistaa, voi vanhemmille antaa apua niiden käsittelyyn. Näihin haasteisiin halusin saada keinoja ja tietoa tämän opinnäytetyön myötä.

Projektin laadun varmistamiseksi kokosin projektin laatukriteerit taulukkoon projektin eri vaiheissa. Sosiaali- ja terveysalalla laadunhallinnan painopiste tulee olla asiakaslähtöisyydessä (Jämssä&Manninen 2000, 133). Tuotteeseen liittyvät odotukset vaihtelevat sen mukaan, kenen näkökulmasta asiaa katsoo.

Taulukko 1. LAATUKRITEERIT

	Rakenne	Prosessi	Tulos
Asiakasryhmä	<p>Ryhmä tietää millainen tuokio on tulossa ja voivat siten valmistautua siihen.</p> <p>Ennakoin ohjaustuokion alussa sen rakenteesta yleisöä.</p> <p>Tiedotan ajoissa palautteen antamisesta.</p> <p>Otetaan selville etukäteen asiakasryhmän tietopohja aiheesta.</p>	<p>Otan selvää etukäteen ryhmän halusta keskustella avoimesti.</p> <p>Tilaa myös vapaalle keskustelulle.</p> <p>Puhutaan kieltä, jota kuulijat ymmärtävät.</p>	<p>Verrataan tuloksia ryhmän oppimistavoitteisiin.</p> <p>Onnistun luomaan rennon ja turvallisen ilmapiirin, jotta avoin keskustelu onnistuu</p>
Tilaja	<p>Tilaja tietää millainen ohjaustuokio on tulossa ja milloin, sekä paljonko sen toteuttamiseen täytyy varata aikaa.</p>	<p>Ei vie liikaa aikaa ja resursseja tilaajalta.</p> <p>Aikatauluissa pysytään.</p>	<p>Tulos on ryhmän tavoitteita tukeva.</p> <p>Saan kattavaa palautetta tuokiosta.</p>
Sujuvuus	<p>Rakenne selkeä ja pysyn itse tietoisena siinä missä ollaan menossa.</p>	<p>Suunnittelen tarkasti etukäteen ohjaustuokion etenemisen.</p> <p>Mielenkiinnon herättäminen aihetta kohtaan.</p>	<p>Pyrin olemaan luonnollisesti läsnä ja yritän unohtaa arvioimisen, joka liittyy ohjaustuokioon.</p>

Tietoperusta, ymmärrettävyys	Tutkimustiedon perustana ovat tieteellisesti vakuuttavat lähteet. Lähteet on tarkasti merkitty.	Hyvän oman tietoperustan kerääminen aiheesta. Tiedon sisäistäminen ja soveltaminen omaan elämään.	Tulos arvioidaan palautteen perusteella.
Toteuttaja	Ohjaussuunnitelma on helppo toteuttaa. Varaan riittävästi aikaa ja aikatauluun joustovaraa.	Riskien ennakointi ja niihin varautuminen Prosessi tukee ja valmistaa tulevaan ammattiin Aikatauluissa pysytään. Opinnäytetyö on hyvällä arvosanalla (3-5) hyväksytty.	Verrataan tuloksia omiin oppimistavoitteisiin
Tukiryhmä ja ohjausryhmä	Rakenne on selkeästi rajattu. Teksti on helppoluokista. Olennaiset käsitteet on avattu.	Tekstiä jaksetaan muokata tarpeeksi pitkälle. Kriittinen suhtautuminen tekstiin. Tekstin ohjauttaminen usein.	Tulokset on hyvin ja ymmärrettävästi tuotu esiin. Teksti viedään äidinkielenopettajan tarkastettavaksi.

Asiakslähtöisyyden perustalla on aina hyvä asiakaskuvaus. Asiakkaan tarpeiden tunnistamisen kautta pystytään luomaan oikein kohdistetut tavoitteet projektille. Asiakkaan tarpeet ohjaavat tuotekehitystä. (Laatuakatemia, 2010.) Näitä periaatteita noudattamalla, tuotteesta tulee asiakslähtöisyyden näkökulmasta laadukas. Pyrin asiakkaan tarpeiden tunnistamiseen tutustumalla etukäteen ohjausryhmään ja keskustelemalla ryhmän ohjaajan kanssa ryhmän tarpeista.

Hyvin suunniteltu prosessi on sujuva. **Sujuvuus** näkyy häiriöiden ja viiveiden vähyytenä. Rakenteellinen selkeys ja havaittavuus auttavat prosessin havaitsemista, jäsentämistä ja ymmärtämistä. Selkeys tarkoittaa havaittavuutta ja ymmärrettävyyttä. (Laatuakatemia, 2010). Hyvällä suunnitellulla pyrin projektissani tavoittelemaan selkeää rakennetta. Vuorovaikutustilanteessa oli kuitenkin tilaa vapaalle keskustelulle.

Luottamuksellisuus on erityisen tärkeää hoitotyöhön ja terapiasuhteisiin liittyvä laadun vaatimus. Riittävä ajankäyttö, kohtaamisten rauhallinen ilmapiiri ja sopimuksista kiinni pitäminen luovat edellytyksiä luottamussuhteen syntymiselle. (Laatuakatemia, 2010.) Ennen ohjaustuokion alkua

varmistin, että kaikki ryhmän jäsenet ovat yhtä mieltä siitä, että ryhmässä puhutut asiat pysyvät ryhmän sisällä. Kerroin myös, että tässä tehtävässä toimin ammattilaisena ja noudatan salassapitovelvollisuutta, joka on määrätty laissa terveydenhoitoalan ammattihenkilöille (Luku 1/17§).

Laadukkaassa projektissa **henkilöstön** täytyy olla **ammattitaitoista ja osaavaa** (Laatuakatemia, 2010). Omaa osaamistani kartutin keräämällä tietoa asiasta eri lähteistä koko projektin ajan. Keskustelu aiheesta auttoi sisäistämään lukemaani tietoa.

Asiakassuhde on vuorovaikutusta, jossa molemmin puolinen ymmärrys on edellytys tavoitteisiin pääsemiselle. **Ymmärrettävyyttä** voidaan lisätä konkretisoimalla informaation sisältöä. Ymmärrettävyys on tärkeä osa julkis palvelujen laatua. (Laatuakatemia, 2010.) Lisäsin ymmärrettävyyttä esimerkeillä oikeasta elämästä. Kysymysten avulla yritin herätellä ryhmäläisiä etsimään esimerkkejä myös omasta elämästä.

”Mitä vaikeampi tehtävä asiakkaalla on edessään, sitä ratkaisevammaksi muodostuu työntekijän kyky kannustaa häntä eteenpäin.” (Laatuakatemia, 2010). Ohjaaja ei voi tehdä asioita ohjattavan puolesta. Parhaimmillaan ohjaaja voi olla ohjattavan valmentaja, jonka tärkeä tehtävä on olla kannustava niin, että ohjattava tahtoo ponnistella päästäkseen tavoitteisiin. (Laatuakatemia, 2010.) Tässä opinnäytetyössä näin tärkeänä laatukriteerinä **kannustavuuden**. Kun lähdetään miettimään omaa tapaa toimia vanhempana, koetaan helposti syyllisyyttä. Syyllisyys on häpeän yksi muoto (Reichard & Ikonen, teoksessa Aaltonen & Rinne 1999, 54). Häpeä taas aiheuttaa kyvyttömyyden kohdata asioita ja käsitellä niitä (Aaltonen & Rinne 1999, 53). Kannustavuuden kautta pyrin vähentämään häpeää, jotta ryhmässä päästään käsittelemään asiaa. Olennainen tieto kannustavuuden kannalta oli, että epäsuotuisan kiintymyssuhteen ei tarvitse siirtyä sukupolvelta toiselle (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 35).

Palveluissa turvallisuudella tarkoitetaan sitä, että palvelun varsinaisesta tai sivuvaikutuksesta ei aiheudu asiakkaalle haittaa tai vaaraa tai haitta on olennaisesti pienempi, kuin mitä hoitamattomuus tai asian hoitaminen toisin tuottaisi (Laatuakatemia, 2010). **Eettisyys ja turvallisuus** oli tärkeä ottaa huomioon tämän kaltaisessa projektissa, jossa tavoitteena oli antaa ihmisille tietoa, joka voi koskettaa heitä hyvin henkilökohtaisella tasolla. Tärkeänä pidin sitä, että asian käsittely ei jää kesken. Koska ryhmä kokoontui vielä koko kevään ajan, sovimme ryhmän ohjaajien kanssa, että ryhmä voi palata aiheeseen vielä myöhemmin. Mikäli aihe tai oppimistehtävä herätti ryhmäläisissä keskustelua, he olisivat voineet käydä tehtävän vielä yhdessä läpi, joko ryhmänä tai henkilökohtaisissa keskusteluissa ryhmän ohjaajan kanssa. Ohjaustuokion ajan ryhmän ohjaajat olivat paikalla. Koska ryhmäläisillä oli syntynyt luottamuksellinen suhde ryhmän vetäjiin, heidän

läsnäolonsa loi turvaa ohjaustuokioon. Ryhmäläisille oli tiedotettu ohjaustuokiosta etukäteen ja he olivat valmistautuneet siihen oppimistehtävän avulla. Oppimistehtävässä ryhmäläiset käsitelivät omaan elämään liittyviä ja liittyneitä ihmissuhteita. Tätä tehtävää ei kuitenkaan tarvinnut näyttää tai esitellä muulle ryhmälle vaan se jäi heille itselleen. Jokainen ryhmäläinen sai tuoda tehtävästä esiin niitä asioita, mitä itse halusi ja koki turvalliseksi tuoda esiin. Ryhmäläisille oli kerrottu, että opinnäytetyön raportissa en tuo esiin ryhmäläisiä tunnistettavalla tavalla, enkä tuo esiin ryhmässä käytyä keskustelua.

1.1 Projektioorganisaatio

Kuviossa 1. näkyy projektin organisaatio, joka koostuu tilaajasta, projektiryhmästä, ohjausryhmästä ja tukiryhmästä. Tukiryhmä osallistuu projektin arvioimiseen, antaa ideoita ja auttaa, että projektissa päästään haluttuihin tavoitteisiin.

Kuvio 1. PROJEKTIOORGANISAATIO

2 VANHEMMAN JA LAPSEN KIINTYMYSSUHTEEN SYNTYMINEN VUOROVAIKUTUKSESSA

2.1 Varhainen vuorovaikutus

Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan vauvan ja häntä hoitavan aikuisen välistä vuorovaikutusta. Varhaisessa vuorovaikutuksessa syntyy lapsen varhainen minuus, josta suuri osaa säilyy läpi elämän. (Vilen 2006, 86.)

Jo vastasyntynyt on valmis vuorovaikutukseen vanhempansa kanssa ja hänellä on synnynnäinen läheisyyden tarve (Silven 2010). Lapsella on myötäsytynen kyky luoda ja ylläpitää läheisiä ihmissuhteita. Vuorovaikutusta voisi kuvata reaktioiden ketjuna, jossa äidin vastaus lapsen viestiin vaikuttaa siihen vastaukseen, jonka hän saa lapselta. Äidin herkkyys vastata lapsen viesteihin vaikuttaa lapsen kykyyn olla vuorovaikutuksessa. (Brode'n & Kivirauma 2006, 38.) Varhaisessa vuorovaikutussuhteessa syntyy lapsen kiintymyssuhde hoitajaan.

2.2 Kiintymyssuhde

Kiintymyssuhde on toisin sanoen jatkuva tunneside ihmiseen, joka pitää lapsesta huolta ja takaa hänen turvallisuutensa. Kiinnittyminen vanhempaan on biologisesti sisäänrakennettu tarve. Lapsi kiinnittyy vanhempaansa, olivatpa he kuinka kylmiä ja välinpitämättömiä tahansa. (Brode'n & Kivirauma 2006, 31.) Kiintymyssuhde edistää elossa pysymistä (Silven 2010). Kiintymyssuhdeteorian kehitti John Bowlby 1950-luvulla ja sen merkitys on kasvanut viimeisen 20 vuoden aikana. Teoria auttaa ymmärtämään kiintymyssuhdemallin siirtymistä sukupolvelta toiselle. Lapsen ja vanhemman vuorovaikutusmalli alkaa jo varhain, jo raskausaikana. Tämä malli ohjaa lapsen käyttäytymistä ja odotuksia suhteessa muihin ihmisiin. Mallit ennustavat suurella määrällä millaisen kiintymyssuhteen lapsi kehittää. (Brode'n & Kivirauma 2006, 30.) Kiintymyssuhdeteoria ei ole teoria rakkaudesta eikä onnellisuudesta, niitä sillä ei voida mitata. Vanhempi voi rakastaa lastaan, vaikka on kykenemätön huolehtimaan tästä. Sen avulla voidaan tutkia millä tavoin ihmiset hakevat toistensa läheisyyttä ja toisistaan turvaa ja kuinka he reagoivat vaaratilanteisiin. Se tutkii, millaisia oletuksia ihmisellä on itsestään, vuorovaikutussuhteistaan ja toisista ihmisistä. (Sinkkonen & Kalland 2001, 7-8.)

John Bowlbyn teorian mukaan lapsen ja vanhempien kiintymyssuhteen kehitys muotoutuu lapsen mieleen sisäisiksi representaatioiksi eli sisäisiksi työmalleiksi. Nämä mallit ohjaavat lapsen odotuksia ja käyttäytymistä suhteessa toisiin ihmisiin.

Kiintymyssuhdemallien arviointiin on Mary Ainsworth kehittänyt testimenetelmän - vierastilanne ("strange situation") – yksivuotiaan kiintymyssuhteen arvioimiseksi. Kiintymysjärjestelmä on suojajärjestelmä, joka aktivoituu vaaratilanteissa. Lapsen käyttäytymistä havainnoidaan huoneessa, jossa hän on ensin vanhempansa kanssa. Lapsen reaktioita seurataan, kun vanhempi poistuu huoneesta ja kun äiti palaa takaisin. Lapsen tavan reagoida äitiin, kun tämä palaa takaisin katsotaan heijastavan äidin ja lapsen vuorovaikutuksen laatua. Toimintamallit on jaettu neljään luokkaan: *turvallinen kiintymys, välttelevä kiintymys, ristiriitainen kiintymys ja jäsentymätön kiintymys*. (Brode'n & Kivirauma 2006, 33.)

Turvallisesta kiintymyksestä kertoo se, että lapsi hakee läheisyyttä, kun sillä on turvaton olo. Kuitenkin lapsi tutkii ympäristöään ja jakaa tunnekokemuksiaan, kun hän tuntee olonsa turvallisiksi. Kun äiti palaa, lapsi osoittaa iloa ja hakee aktiivisesti kontaktia vanhempaansa. Lapsi palaa leikkiinsä turvallisuuden palauduttua. (Brode'n & Kivirauma 2006, 33.) Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi samaistuu vanhempaansa ja oppii tältä, että hän on ajatteleva ja arvokas yksilö. Vanhemman avulla lapsi oppii nimeämään tunteitaan ja havainnoimaan toisen ihmisen tunteita. Lapselle kehittyy siten kyky asettua toisen ihmisen asemaan ja kyky empatiaan. Tämän kyvyn puute vaikeuttaa myöhempiä ihmissuhteita ja sen puuttumisella on löydetty yhteys epävakaaseen persoonallisuushäiriöön. (Larmo, 2004.) Bowlbyn teorian mukaan turvallinen kiintyminen luo parhaan mahdollisen perustan ympäristöä tutkivalle käyttäytymiselle ja myöhemmälle kognitiiviselle kehitykselle (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 44).

Vältteleväksi luokiteltavat lapset osoittavat vähän tunneperäistä käyttäytymistä vanhempiaan kohtaan. He menevät helposti tuntemattomien ihmisten luo myös silloin, kun äiti on huoneessa. Kun äiti palaa takaisin, lapsi on välinpitämätön, eikä hakeudu aktiivisesti vanhemman seuraan. Lapsi on oppinut, että vanhemmat eivät siedä lapsen läheisyyden tarvetta ja riippuvuutta itseensä. Lapsi ei tällöin näytä riippuvuuttaan. (Brode'n & Kivirauma 2006, 33.)

Ristiriitainen kiintymyssuhdemalli syntyy, kun lapsi on oppinut, että vanhemman käyttäytyminen on ennakoimatonta. Lapsen voi olla vaikea erota vanhemmastaan, eikä hän välttämättä uskaltanut tutkimaan ympäristöä. Testitilanteessa vanhemman palattua lapsi käyttäytyy epävarmasti.

Lapsi voi välillä etsiä äitiään, välillä käyttäytyä välttelevästi. Lapselle on kehittynyt tunne, että hän ei pysty vaikuttamaan tilanteeseen. (Brode´n & Kivirauma 2006, 33.)

Neljäs kiintymyssuhde malli kehitettiin myöhemmin. *Jäsentymättömässä mallissa* ihminen, johon lapsi on kiinnittynyt ja jolta hän hakee turvaa, synnyttää lapsessa myös pelkoa. Kun turvallisuuden tarve lisääntyy, myös pelko lisääntyy. Näiden lasten oikeuksia on yleensä pahoin loukattu ja tämä kiintymyssuhdemalli on kaikkein ongelmallisin. Nämä lapset näkevät muut ihmiset epäluotettavina ja heidän täytyy kokoajan olla varuillaan. (Brode´n & Kivirauma 2006, 34.)

Kahdella kolmesta lapsesta on turvallisesti kiinnittynyt suhde vanhempiinsa. Lapsella voi olla 3-5 rinnakkaista kiintymyssuhdetta (Silven 2010). Lapsella voi olla esimerkiksi turvaton kiintymyssuhde äitiinsä ja turvallinen isäänsä. Lapsen kiintymyssuhteeseen voi vaikuttaa vauvan temperamentti ja vanhemman elämäntilanne. (Brode´n & Kivirauma 2006, 34-35.)

Aikuisena kyky toimia kiinnittymishahmona vaihtelee ja tämän kyvyn on todettu olevan yhteydessä mm. vanhemman suhteeseen omin vanhempiinsa (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 18). Jo raskausaikana voi näkyä puutteellista valmistautumista vanhemmuuteen, mikä liittyy usein äidin omiin puutteellisiin varhaisiin kokemuksiin. Raskausaika on kuitenkin monilla mahdollisuus työstää omia aikaisempia kokemuksiaan (Broden, teoksessa Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 31). Mirjam Kallandin mukaan äidiksi tuleminen alkaa jo siitä, kun lapsi syntyy tyttäreksi äidilleen ja isälleen. Useimmat tytöt leikkivät nukkeleikkejä ja toteuttavat samalla haavettaan tulla joskus äidiksi. Näissä leikeissä lapsi usein toistaa sitä hoivaa, jota on vanhemmiltaan saanut (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 28). Aaltonen & Rinne viittaavat teoksessaan vanhempi-lapsiterapian uranuurtajaan Selma Fraibergiin, joka havaitsi, että aikoinaan koetut traumaattiset lapsuuden kokemukset voivat tulla kummittelemaan lastenhuoneeseen ("Ghosts in the Nursery", fraiberg ym., 1973) ja heijastua sellaisiin nykyhetkiin, jotka muistuttavat varhain koettuja tilanteita. Vanhempi alkaa silloin vaistomaisesti käyttäytymään, kuten oma vanhempansa tai muuttuu itse siksi lapseksi joka silloin oli. Vanhemman voi olla vaikea nähdä syitä käyttäytymiselleen ja tunteilleen. (Aaltonen & Rinne 1999, 35).

Edellä kuvatun kaltaiset haasteet voivat aiheuttaa tilanteita, joissa normaalit neuvolan tai kunnan palvelut eivät aina riitä täyttämään perheen tuen tarvetta. Silloin perhe tarvitsee erityistä tukea. Erityinen tuki suunnitellaan esim. neuvolassa, kunkin perheen tarpeita vastaavaksi, niiden palve-

luiden mukaan, mitä kunnalla on tarjota. Erityisellä tuella on tavoitteena auttaa perhettä mahdollisimman varhain. (Lasten suojelun käsikirja, 2012.)

2.3 Vanhemmuus

Vanhemman asemassa tavallisesti ovat lapsen biologiset vanhemmat. Vanhemmuus voi olla myös biologista, juridista, psyykkistä ja sosiaalista. Biologiset vanhemmat ovat ne joilta lapsi on saanut geeninsä. Sosiaalinen vanhemmuus tarkoittaa vanhempaa, joka huolehtii lapsen käytännön asioista. Juridisella vanhemmuudella tarkoitetaan lapsen virallista huoltajaa. Lapsen huoltajuus voi muuttua biologisten vanhempien suostumuksella tai oikeuden päätöksellä vanhempien tahtoa vastaan. Psyykinen vanhempi on se, jonka lapsi kokee tunnetasolla vanhemmakseen. (Vilen 2006, 86.)

Tässä työssä puhutaan lähinnä psyykkisestä ja sosiaalisesta vanhemmuudesta. Kiintymyssuhteella on merkitystä erityisesti juuri psyykkiseen ja sosiaaliseen vanhemmuuteen.

2.4 Vanhempien kiintymyssuhdemallit

Vanhempien kiintymyssuhdemallit jaetaan neljään ryhmään: autonomiset vanhemmat, etäisesti kiintynyt kiintymyssuhdemalli, jumiutunut kiintymyssuhdemalli ja jäsentymätön kiintymyssuhdemalli (Brode'n & Kivirauma 2006,). Karkeammin jako voidaan tehdä autonomisiin vanhempiin ja ei-autonomisiin vanhempiin, kuten videotallenteessa Varhaiset ihmissuhteet – Polku lapsen suotuisaan kehitykseen, on tehty. Esittelen vanhempien kiintymyssuhteen tämän kahtia jaon mukaan.

Kiintymyssuhteen arvioimisessa on käytetty Main ja Goldwyn kehittämää kiintymyshaastattelua, joka tuo esiin, miten vanhempien lapsuuden kokemukset heijastuvat heidän nykyisiin sisäisiin vanhemmuuden malleihinsa. Olennaista luokittelulle ei ole vanhempien lapsuuskokemusten laatu, vaan heidän kyky jäsentää ajatuksiaan suhteistaan ja tiedostaa niiden merkitys. (Brode'n & Kivirauma 2006, 36.)

Autonomisilla vanhemmilla on realistinen käsitys omien vanhempien negatiivisista ja positiivisista puolista. He ovat pohtineet syitä omien vanhempiensa käyttäytymiseen. Heillä on selkeitä muis-

toja lapsuuden tapahtumista ja he pystyvät kertomaan niistä johdonmukaisesti. Autonomiset vanhemmat ovat suhteessa muihin sensitiivisempiä, he ymmärtävät lapsen viestejä ja vastaavat vauvan tarpeisiin nopeasti. Autonomisilla vanhemmilla on useimmin turvallisesti kiinnittynyt lapsi. (Silven 2010.)

Ei-autonomiset vanhemmat eivät pidä lapsuuden kokemuksiaan merkityksellisinä. Heidän voi olla vaikea kertoa johdonmukaisesti ja selkeästi kokemuksistaan. He syyttävät vanhempiaan huonoista kokemuksista. Ei-autonominen kiintymyssuhde näkyy suhteessa menetyksiin ratkaisemattomana suhteenä. Kun he kertovat menetyksestään he käyttävät pitkiä luetteloja tai saattavat puhua menetetyistä ihmisistä kuin tämä edelleen eläisi. Heidän lapsillaan on muita useammin ei-turvallinen kiintymyssuhde. (Silven 2010.)

2.5 Vanhemmuuden kokemus tutkimusten valossa

Lisensiaatin työssään Merja Korhonen on haastatellut 80 suomalaista keski-ikäistä. Näistä haastatteluista syntyivät tutkimukset: Keski-ikäisten naisten lapsuudenkokemukset ja oma lapsuus (1994) ja Isyyden muutos: Keski-ikäisten miesten lapsuudenkokemukset ja oma lapsuus (1999).

Tutkimuksessa Keski-ikäisten naisten lapsuudenkokemukset ja oma vanhemmuus, haastateltavien lapsuuden äidit käsitteellistettiin *vahvoihin kasvattajiin, etäisiin huolehtijoihin, läheisiin huolehtijoihin ja pelottaviin äiteihin*. Haastateltavien naisten oma vanhemmuus käsitteellistettiin *tietoisiin kasvattajiin, ymmärtäviin huolenpitäjiin, puuskittaisiin äiteihin ja yksilöllisyyden korostajiin*. *Vahvojen kasvattajien lapset olivat useimmin tietoisia kasvattajia*. Näitä tyylejä yhdistää halu vaikuttaa lasten elämään ja valintoihin. *Läheisten huolehtijoiden* lapsista taas tuli muita useammin *ymmärtäviä huolenpitäjiä*. *Ymmärtäviä huolenpitäjiä* oli suurin joukko (49%) haastateltavista, suurin osa heidän vanhemmistaan oli ollut *etäisiä huolehtijoita*, joten voidaan nähdä, että vanhemman ja lapsen välit ovat kehittyneet lämpimämmiksi ja läheisemmiksi. Suoraa yhteyttä *pelottavien äitien* välillä tutkittavien äitiyteen ei löydetty, se näyttää kadonneen. Vaikka *puuskittaisia äitejä* ja *pelottavia äitejä* yhdistääkin määrällisyys, se ei kuitenkaan sisällä yhtä ehdotonta auktoriteettia, kuin pelottavien äitien vanhemmuus. *Yksilöllisyyttä korostava* äitiys oli tutkimuksen ilmestyessä vielä harvinainen. Siihen löytyi vahvimmin yhteys lapsuuden perheeseen ja sosiaaliseen asemaan. *Yksilöllisyyttä korostavat* äidit olivat korkeasti koulutettuja. Hierarkia puuttui heidän suhteesta lapsiinsa. (Korhonen 1994, 5-6.)

Voi olla, että nyt, lähes kaksikymmentä vuotta myöhemmin näitä *yksilöllisyyttä korostavia* äitejä on enemmän kuin tutkimuksen valmistuttua. Tutkittavien lapset ovat nykyajan vanhempia. Mielenkiintoista olisi myös tietää, toteutuuko äitiys osittain jollain ihan uudella tavalla nyt.

Tutkimuksen mukaan myönteisenä pidettyä äidin mallia seurattiin todennäköisemmin. Kunnollisen, siveellisen ja työtätekevän kansalaisen idea kasvatuksessa on pysynyt sukupolvelta toiselle, vaikka ideat sen toteutustavoista ovat muuttuneet. Myös ajatus säännöistä ja rajoituksista kiinnipitämisestä on säilynyt, vapaakasvatusta ei kannatettu. Perusarvoja ja lähtökohtia naiset sovelsivat omaan aikaansa. Selvän katkoksen vanhemmuuden mallin siirtymiselle teki ongelmalliseksi koettu suhde toiseen vanhempaan. (Korhonen 1994, 7.)

Tutkimuksen mukaan kuitenkin sosiaalisella asemalla oli suurempi vaikutus naisten kasvatustyylihin kuin lapsuuden perhetaustalla. Toisaalta sosiaaliseen asemaan vaikuttaa vanhempien sosiaalinen asema ja kasvatusote. (Korhonen 1994, 7.)

Korhonen oli pohtinut tutkimuksessaan, kuinka todellisia naisten kuvaukset omasta vanhemmuudestaan ovat. Hän mainitsi Harmaisen ja Tuoppilan tutkimuksen (1984), jonka mukaan ”nuorempi sukupolvi kuvasi kasvatuksen ankarammaksi kuin vanhemmat kertoivat” (Korhonen 1994, 50). Toisaalta Riitta Järvisen tutkimuksen (1993) mukaan ”haastattelutilanteessa silottelu ei ole niin helppoa kuin kirjoittaessa” (Korhonen 1994, 152). Toki Korhonen myöntää, että haastattelijat voivat jättää jotain kertomatta ja ”parannella” asioita.

Korhosen tutkimuksessa mainitaan Jonsson Gustavin vuonna 1973 tekemä tutkimus, jossa on tutkittu koulukotipoikia ja heidän vanhempiaan. Tutkimuksen tuloksena Gustav on maininnut, että vuorovaikutukseen kätkeytyy mekanismeja jotka – ellei niitä tiedosteta ja onnistuta katkaisemaan – periytyvät sukupolvelta toiselta. (Korhonen 1994, 49.)

Isyyden muutos tutkimus on vastaavanlainen tutkimus, jossa on haastateltu 41:tä miestä. Haastateltavien kuvaamat lapsuuden isät käsitteellistettiin *etäisiin auktoriteetteihin, tasaisiin ja hyväluonteisiin, epävakaisiin ja arvaamattomiin ja pelottavan ankariin*. Haastateltavien oma isyys käsitteellistettiin *vastuutaan korostaviin, taustalta tukijoihin, toiminnalliset isät, miehiset auktoriteetit, otteensa menettäneet ja poikkeuksen äidilliset isät*. Miesten kohdalla ei löydetty jatkuvuutta isyyden roolien välillä samoin kuin naisten tutkimuksessa. (Korhonen 1999, 7.) Ehkä isyys sotien

jälkeen oli niin erilaista ja isät olivat paljon poissa kotoa, että muutos isyydessä on ollut voimakkaampi kuin äitiydessä. Tätä kuvaa myös tutkimuksen nimi Isyyden muutos.

Miehetkin kuitenkin seurasivat omasta isästään kokemiaan myönteisiä puolia soveltuvin osin. Myös miehien keskuudessa on säilynyt kunnollisen kansalaisen idea ja säännöistä ja rajoituksista pidetään kiinni. Vanhemmuuden mallin katkeamisen takana myös miesten kohdalla oli ongelmallinen suhde toiseen vanhempaan. (Korhonen 1999, 8.)

Naiset olivat kertoneet merkittävästi enemmän äideistään ja niukemmin isistään. Miehet taas puhuivat merkittävästi enemmän isistään ja niukemmin äideistään. Tämän pohjalta voisi ajatella, että miehet kokevat isän antaman mallin paljon merkittävämpänä omalle isyydelleen ja äidit taas äidin antaman mallin.

3 PROJEKTIN SUUNNITTELU

3.1 Projektin eri vaiheet

Ensimmäinen vaihe projektin suunnittelussa oli **ongelmien ja kehittämistarpeiden tunnistaminen**. Yksi tapa kehittää sosiaali- ja terveysalan palveluja on jo olemassa olevien palveluiden parantaminen tai kehittäminen. (Jämsä & Manninen 2000, 29.) Tässä projektissa tavoitteena oli Seraffiina -ryhmän toimintatapojen tukeminen. Lisäksi halusin saada lisää tietoa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja kiintymyssuhteesta ja sen vaikutuksesta myöhempään elämään ja vanhemmuuteen. Toteutustapa muotoutui projektiksi, koska se tuntui helpoimmalta ja selkeimmältä tavalta tehdä opinnäytetyö. Lisäksi halusin oppia ryhmänohjaustaitoja.

Ideavaiheessa pyritään innovaatiolla ja vaihtoehdoilla löytämään ratkaisu niihin ongelmiin, joita ongelmien ja kehittämistarpeiden vaiheessa on noussut esiin. Ongelmanratkaisumenetelmänä voi olla esimerkiksi aivoriihi. (Jämsä & Manninen 2000, 35.) Aivoriihen tapaisena toimi projektissa opinnäytetyön suunnitelmakurssin ryhmä, jossa esiteltiin omia ideoita opinnäytetyötä varten. Muilta opiskelijoilta ja opettajalta sain ideoita ja kehittämisehdotuksia projektia varten. Ideoita olen kerännyt paperille ja niistä toimivimmat jäivät jäljelle.

Luonnosteluvaiheessa analysoidaan sitä, mitkä eri tekijät ja näkökulmat ohjaavat tuotteen suunnittelua ja valmistamista. Ottamalla huomioon eri osa-alueiden ydinkysymykset turvataan tuotteen laatu. Tuotteen laatuun vaikuttavia eri osa-alueita on asiakasprofiili, tuotteen asiasisältö, palvelun tuottaja, rahoitusvaihtoehdot, asiantuntijatieto, arvot ja periaatteet, toimintaympäristö, säädökset ja ohjeet ja sidosryhmät. (Jämsä & Manninen 2000, 43.) Eniten tämän projektin laatuun vaikuttivat asiakasprofiilin huomioiminen, tuotteen asiasisältö, palvelun tuottaja, asiantuntijatieto ja arvot ja periaatteet.

Asiakasprofiiliin pystyin edeltävästi tutustumaan vain vähän, koska ryhmän äidit olivat aloittaneet kokoontumisen vasta tämän vuoden alusta. Yleistä tietoa asiakasprofiilista sain syksyllä, kun tapasin ryhmän ohjaajat ja keskustelimme siitä, millä perusteilla ryhmään tulevat äidit valitaan. Tuotteen asiasisältöä varten tein valmistavan seminaarin, jossa perustelin aihetta teorian tiedon pohjalta. Asiantuntijatietoa aiheesta olen saanut kirjallisuudesta sekä ohjaavalta opettajalta.

Palveluntuottaja on tässä tapauksessa palvelun tilaaja, Oulun ensi- ja turvakoti. Alustavasti keskustelin tilaajan kanssa ja suunnitelmat kuulostivat heidän tarpeitaan vastaavilta. Esittelin tar-

kemman projektisuunnitelman vielä ennen viimeistelyvaihetta ja otin huomioon tilaajan antamat kehittämisehdotukset ja toiveet. Vierailulla varmistin samalla, että suunnitelmat sopivat Ensi- ja turvakodin arvoihin ja periaatteisiin.

Tuotteen kehittelyvaiheessa esittelin suunnitelman tilaajille. Sosiaali- ja terveysalan tuote on usein informaation välittämistä asiakkaille ja heidän omaisilleen. Sisältö muodostuu tosiasioista, jotka kerrotaan mahdollisimman selkeästi, täsmällisesti ja ymmärrettävästi. Informaation rajaaminen oikein on tärkeää. Sosiaali- ja terveysalan toimintaan liittyy runsaasti tilanteita, joissa informaatiota välitetään puheeseen perustuen kahdenkeskisissä tai ryhmätilanteissa. Muihin tiedonvälitysmenetelmiin verrattuna oleellinen ero on se, ettei asioita, jotka tapahtuvat tiedonvälitystilanteessa, voi jälkikäteen korjata. Siksi hyvä suunnittelu etukäteen on tärkeää. (Jämsä & Manninen 2000, 65.)

Suunnittelun lähtökohtana ovat kuulijat. Suunnittelussa täytyy ottaa huomioon keitä kuulijat ovat, mikä heidän motivaationsa osallistua on, heidän lähtökohtansa ja voimavaransa. Turvallisinta on suunnitella ohjauksen asiasisältö mahdollisimman hyvin, mutta muutostarpeet täytyy myös ennakoida ja tehdä niille varasuunnitelma. Aika ohjaa paljon sisällön ja menetelmien valintaa, kuinka paljon joustavuutta suunnitteluvaiheessa voidaan jättää. (Jämsä & Manninen 2000, 65-66.)

Tein erikseen projektin toteuttamista varten ohjaussuunnitelman. Ohjaussuunnitelman esittelin projektin tilaajalle. Tilaajan antaman tiedon perusteella osasin paremmin ottaa huomioon kuulijoiden lähtökohdan ja voimavarat suunnittelussa. Yhteisesti sovittiin, että ohjaustuokio on hyvä suunnitella niin, että se onnistuu, vaikka ryhmäläiset eivät osallistuisi keskusteluun ollenkaan. Suunnittelin tilanteen kuitenkin niin, että mahdollisuus keskustelulle ja kysymyksille on, mikäli ryhmäläiset kokevat siihen tarvetta. Palaverissa Ensi- ja turvakodin ohjaajien kanssa sovittiin käytettävänä olevasta ajasta ja kuinka paljon voidaan ajankäytön suhteen joustaa.

Tuotteen joka vaiheessa tarvitaan palautetta ja arviointia. Parhaita keinoja on koekäyttää tai testata tuotetta etukäteen. **Viimeistelyvaihe** sisältää tuotteen yksityiskohtien hiomista palautteen pohjalta. (Jämsä & Manninen 2000, 80.) Palautetta projektisuunnitelmasta olen saanut ohjausryhmältä ja tilaajalta. Ennen projektin toteuttamista lähetin sähköisesti vielä palautteen pohjalta muokkaamani ohjaussuunnitelman hyväksyttäväksi tilaajalle.

4 OHJAUSTUOKION TOTEUTUS

4.1 Kohderyhmä

Projektissani yhteistyötahona on Oulun ensi- ja turvakoti ry. Ohjausryhmänä on Oulun ensi- ja turvakodin toimintaan kuuluva Seraffiina –ryhmä. Seraffiina ryhmä on suljettu ryhmä, jonne haetaan yleensä terveydenhoitajan suosituksesta. Ryhmään valitaan ne, joiden tuentarve nähdään suurimmaksi ja jotka voisivat hyötyä tämän kaltaisesta tuesta. Seraffiina on suunnattu äideille ja vauvoille, jotka tarvitsevat vahvistusta varhaiseen vuorovaikutukseen. Toiminta sisältää lasten hoitoa ja kasvatusta, ruoanlaittoa ja yksilö- ja ryhmäkeskustelua. Seraffiinan tarkoituksena on lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen kehittäminen ja perheen omien voimavarojen tukeminen. Seraffiina –ryhmä kokoontuu maanantaisin, tiistaisin ja keskiviikkoisin klo 10-14, 4-5 kuukauden ajan.

Äiti ja lapsi ryhmässä, jossa tuokion toteutin, oli neljä äitiä, joista jokaisella oli yksi lapsi. Lapset olivat vauva ja taaperoikäisiä, ikäjakauma on 6kk:sta 1,5 vuoteen. He olivat kokoontuneet vuoden 2013 alusta. Ohjaustuokion toteutusajankohtana he olivat kokoontuneet seitsemän viikon ajan. Ryhmässä oli kaksi ohjaajaa, jotka ohjaavat ja auttavat lasten hoidossa, ruoan valmistuksessa ja muissa päivittäisissä toiminnoissa.

Ohjaustuokiossa täytyi ottaa huomioon lasten läsnäolo. Olimmekin sopineet etukäteen, että ryhmän ohjaajat ottavat päävastuun lapsista, jotta äidit voivat keskittyä aiheeseen. Lopulta lapset nukkuivat päiväunia ohjaustuokion ajan, joten tilanne oli rauhallinen.

4.2 Tavoitteet ja aihe

Tavoitteenani on saada äidit pohtimaan omaa lapsena saatua hoivaa ja sen merkitystä omaan vanhemmuuteen. Tiedostamisen avulla voidaan välttää ei-toivottujen käyttäytymismallien siirtyminen omaan vanhemmuuteen.

Ryhmäläisille asetetaan tavoitteeksi, että he saavat tietoa siitä, että lapsena saatu hoiva vaikuttaa omaan tapaan hoitaa lasta ja tunteisiin, mitä lapsen hoivaaminen itsessä herättää. Elämänviiva-tehtävän kautta ryhmäläiset miettivät omia varhaisia suhteitaan ja niiden herättämiä tunteita.

Elämän kriisikohdat ja eniten itseen vaikuttaneet tapahtumat ja henkilöt käydään läpi myös tehtävän kautta.

4.3 Oppimiskäsitys ryhmätuokiassa

Suunnittelemani ohjaustapahtuma perustui konstruktiviselle oppimiskäsitykselle. Siinä hyödynsin kognitiivista, humanistista sekä kokemuksellista oppimisen näkemystä. Konstruktivisissa oppiminen nähdään tiedon kertymisen prosessina. Oppimiseen vaikuttaa aikaisemmin koettu ja uusi tieto sisällytetään aikaisemmin oppimaan. Oppiminen on oppijan oman toiminnan tulosta. Oppiminen on tilannesidonnaista, asiayhteyssidonnaista ja vuorovaikutuksen tulosta. (Pylkkä, haettu 23.1.2013).

Ohjaamisessani hyödynsin kognitiivisen oppimisen ohjauksen keinoja, jossa pyritään saamaan aikaan ajattelua ja pohdintaa. Menetelminä käytin ryhmäkeskustelua ja oppimistehtäviä. Hyödynsin myös kokemuksellisen oppimisen keinoja. Aluksi keskustelimme, miten ryhmäläiset kokevat aiheet ja millaisia tunteita se heissä herättää. Tämä aihe oli sellainen, ettei oppiminen voi tapahtua hetkessä vaan oppiminen etenee kehämäisesti, kuten kokemuksellisessa oppimiskäsityksessä ajatellaan. Tärkeää tuokiassa oli myös oppijoiden ja ohjaajan välinen vuorovaikutus. Toimin tilanteessa ohjaajana, en opettajana, mikä on ominaista humanistisessa oppimiskäsityksessä. En kerro asioita ylhäältäpäin vaan tasavertaisena keskustelukumppanina. Toki minulla oli asiantuntija- ja tietoa aiheesta ja pyrin vastaamaan kysymyksiin. Pääasia oli, että yhdessä pohdimme asioita.

4.4 Oppimisen ja ajattelun aktivointi

Tuokiota edeltävästi ryhmäläiset tekivät elämänviivatehtävän. Annoin ohjeet tehtävän tekemiseen ohjaustuokiota edeltävällä viikolla. Elämänviivatehtävänä käytin tehtävämallia Kekkosen (2004) kirjasta Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa (Liite 2). Menneestä elämästä kertominen auttaa hahmottamaan omaa identiteettiä, minuutta ja elämänkokonaisuutta. Elämän läpikäyminen voi herättää vahvoja tunteita ja sen avulla voi herätä vahvoja psyykkisiä prosesseja ja tämä asettaa haasteita ohjaajalle. Elämän muistelun avulla voidaan päästä kosketuksiin ihmisen perusluottamukseen tai sen puuttumiseen, jonka pohja on luotu varhaisissa kiintymyssuhteissa. (Kekkonen 2004, 24.) Elämänviiva tehtävässä piirretään viiva, jossa alkuun tulee oma syntymävuosi ja loppuun tämä päivä. Janalle kirjoitetaan oman elämän merkittäviä tapahtumia suhteessa läheisiin ihmissuhteisiin. Tunneviivalla kuvataan omaa tunnemaailmaan tapahtumiin nähden. Positiiviset

tunteet nousevat janan yläpuolelle, negatiiviset laskevat alapuolelle. Siksakkia voi piirtää ristiriitaisten tunteiden kohdalle.

4.5 Ohjauksen toteutus

Olin kertonut ryhmäläisille ohjaustuokion aiheesta jo edellisellä viikolla, kun kävin ohjaamassa elämäniiviatehtävän. Ohjaustuokion aluksi kävimme läpi ajatuksia ja tunteita, mitä käsiteltävä aihe ryhmäläisissä herätti. Käytin tässä apuna kuvakortteja Dixit -nimisestä pelistä. Korteissa on moniulotteisia ja vahvoja kuvia, jotka kuvaavat hyvin erilaisia tunteita. Korttien avulla käydyn keskustelun mukaan ryhmäläisillä ei ollut aihetta kohtaan negatiivisia ajatuksia, muttei myöskään suuria odotuksia.

Seuraavaksi kävin läpi teorian pohjalta ja esimerkkejä omasta elämästä ja kirjallisuudesta käyttäen, miten lapsena saamamme hoiva vaikuttaa meidän tapaan toimia vanhempina. Kysymysten: Mitkä ovat vanhemman tehtävät ja Mikä vanhemmuudessa on vaikeaa, avulla johdattelin keskustelun seuraavaan aiheeseen. Kerroin siitä, mitä on autonominen vanhemmuus ja mistä asioista se syntyy. Kerroin sitten lyhyesti eri kiintymyssuhdemalleista. Kuvasin eri kiintymyssuhdemalleja itse kehittelemälläni havainnollistavalla piirustuksella, jonka piirsin fläppitaululle. Neljää eri kiintymyssuhdemallia kuvasin erilaisilla asumuksilla. Näillä kuvasin sitä, että vanhempina tulomme erilaisista lähtökohdista. Kerroin, että tavoitteena olisi, että vanhempina voisimme toimia mahdollisimman hyvin lähtökohdistamme huolimatta. Tavoitetta kuvasin pilvilinnan kuvalla. Piirsin nuolet jokaisesta lähtökohdasta pilvilinnaan ja halusin rohkaista ryhmäläisiä siinä, että riittävän hyvään vanhemmuuteen on mahdollisuus lähtökohdista huolimatta, vaikkakin ”telttakylästä” matka pilvilinnaan on pidempi eli silloin asian kanssa joutuu tekemään enemmän töitä. Mietimme mitkä asiat edesauttavat sitä, että riittävän hyvä vanhemmuus toteutuisi. Näitä asioita olivat muun muassa Seraffiinan kaltaisen ryhmän tuki, asioiden käsitteleminen, ymmärtäminen, muistaminen ja sen tietäminen, miten menneisyys vaikuttaa omaan toimintatapaan. Nämä poimimani asiat perustuivat lukemalleni teorian pohjalta ja ryhmästä nouseville ajatuksille. Puheessani halusin olla kannustava ja luoda ryhmäläisille luottamusta itseensä vanhempina.

4.6 Palautteen keruu

Tulosten määrittämistä varten keräsin ohjausryhmältä ja ryhmän ohjaajalta palautetta ohjaustuokiosta. Palautelomake (liite 4.) on laadittu laatukriteereiden pohjalta. Palautelomakkeen avulla

pyrin saamaan tietoa omasta onnistumisestani ohjaajana, ohjaustilanteen hyödyllisyydestä ryhmälle ja toimintatapojen toimivuudesta. Ryhmälle kohdistetun palautelomakkeen kysymykset laadin ryhmälle asetettujen tavoitteiden pohjalta, jotta saan tietoa, päästiinkö ohjaustuokiossa sille asetettuihin tavoitteisiin. Ryhmän vetäjille kohdistetussa palautelomakkeen kysymykset laadin omien oppimistavoitteiden pohjalta, jotta voin arvioida sitä, pääsinkö ohjaamisessa itselleni asettamiini oppimistavoitteisiin.

Jo ohjaustuokion alussa mainitsin, että tarvitsen ryhmäläisiltä palautetta tuokiosta, sen loputtua ja että palaute annetaan nimettömänä. Ohjaustuokion lopuksi keräsin palautetta ryhmäläisiltä kirjallisesti. Jokainen ryhmän jäsen vastasi kyselyyn. Ryhmän ohjaajat lähettivät oman palautteensa myöhemmin postitse.

5 ARVIOINTI JA TULOKSET PALAUTTEEN POHJALTA

5.1 Oma arviointi

Tulostavoitteenani oli pitää ohjaustuokio päiväryhmä Seraffiinassa, jossa on paikalla 4-6 äitiä lapsineen. Tulostavoite toteutui ja ohjaustuokio Seraffiinassa onnistui hyvin. Menetelmiä muokattiin matkan varrella tilaajan kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Ohjaustuokio ei ollut niin vuorovaikutteinen, mitä olin aluksi suunnitellut. Ohjaustuokiota toteuttaessa huomasin, että oli hyvä, ettei ohjaus liikaa perustunut vapaalle keskustelulle ja ryhmäläisten omille kokemuksille. Ohjaustapahtuma eteni tulostavoitteen mukaan, eikä aikataulun kanssa tullut ongelmia.

Ryhmän pitkän ajan tavoitteena oli varhaisen vuorovaikutuksen vahvistuminen äitien ja lasten kesken, sekä vanhempien omien voimavarojen vahvistuminen. Toiminnallisena tavoitteena minulla oli olla mukana tukemassa näitä ryhmän tavoitteita. Tavoitteena on, että he saavat tietoa siitä, että lapsena saatu hoiva vaikuttaa omaan tapaan hoitaa lasta ja tunteisiin, mitä lapsen hoivaaminen itsessä herättää. Ryhmän palautteen mukaan ohjaustuokiossa tuli jonkin verran uutta tietoa. Aiheen laajuuden takia, onkin hyvä, mikäli ryhmäläisille osa tiedosta oli jo tuttua. Tämä helpottaa asian sisäistämistä. On hankala arvioida, kuinka paljon vaikutusta ohjaustuokiolla oli ryhmän äitien ja vauvojen varhaisen vuorovaikutuksen vahvistumisen kannalta. Ryhmän ohjaajalta saamani sähköpostin mukaan jotain keskustelua aiheesta oli mahdollisesti äitien kanssa ollut myöhemmin keväällä, mutta hän ei enää muistanut kovin hyvin asiaa kysyttäessä. Havaitsin äideistä, että he ymmärsivät menneisyyden merkityksen ja useat olivatkin jo pohtineet menneisyyttään erilaisissa tilanteissa.

Omana oppimistavoitteena minulla oli oppia ryhmänohjaustaitoa, tehtävien laadintaa ja suunnittelua. Tavoitteena oli oppia ohjaustilanteen ja koko projektin hallintaa, suunnittelua, toteutusta, arvioimista ja tallentamista. Omat oppimistavoitteet toteutuivat hyvin. Hahmotan projektin kokonaisuuden nyt hyvin ja uuteen projektiin on nyt helpompi lähteä mukaan. Ohjaamisesta sain lisää kokemusta ja minusta ryhmien ohjaaminen on mukavaa ja minulle luonnollista. Kertaluontoinen ohjaus on haastavampaa, kuin ryhmän vetäminen pidempään. Kun ryhmäläiset tulevat tutuiksi, on helpompi suunnitella ohjaus heidän tarpeita vastaaviksi. Lisäksi pidempään kokoontuvan ryhmän kanssa on mukavaa, kun samasta aiheesta voi jatkaa seuraavalla kerralla, eikä kaikkea tarvitse osata kertoa yhdellä ohjauskerralla.

Projektisuunnitelmassa käsittelin projektiin liittyviä riskejä. Riskinä oli, että lasten läsnäolo häiritsee ohjaustuokion pitämistä ja ryhmäläisten aiheeseen keskittymistä. Tilanne oli kuitenkin rauhallinen, koska suurin osa lapsista oli päiväunilla juuri silloin. Myös ryhmän omat ohjaajat pystyivät osallistumaan ohjaustuokioon, vaikka olin varautunut, että he mahdollisesti hoitavat lapsia, jotta äidit voivat osallistua keskusteluun.

Potentiaalisena riskinä olin pohtinut myös sitä, että äidit eivät koe aihetta tärkeäksi. Ryhmän jäsenille ohjaustapahtuman aiheesta oli jo paljon tuttua, mutta jotain uutta suurin osa ohjauksesta sai. Aihetta pidettiin palautteen mukaan tärkeänä, vaikka itse ohjaustuokiossa aihetta ei kovin paljon kommentoitu.

Ohjaustuokioon liittyvän elämänviivitehtävän ryhmäläiset tekivät itsenäisesti aikaisemmin. Suunnitelmien mukaan sovimme, ettei tehtävää tarvitse palauttaa ja ohjaustuokiossa siitä saa kertoa vain sen, mitä haluaa. Tehtävän herättämistä ajatuksista keskusteltiin lyhyesti ohjaustuokion alussa, mutta juurikaan ryhmäläiset eivät halunneet tuoda siitä asioita esiin. Osa ryhmäläisistä oli aikaisemminkin tehnyt vastaavan tehtävän.

Opin tästä ohjauskokemuksesta, että näin henkilökohtaisesta aiheesta ohjaaminen erityisryhmälle on erittäin haastavaa. Erityisryhmien kanssa työskennellessä on tärkeää, että ohjaaja tuntee ryhmän ja heidän erityistarpeensa ja taustansa. Mikäli lähtisin tekemään opinnäytetyötä uudestaan, valitsisin luultavasti ryhmän eri tavalla. Toisaalta oman oppimisen kannalta ohjaustuokion pitäminen juuri erityisryhmälle, oli tuottoisampaa ja opin varmasti enemmän nyt, kuin silloin, jos mitään haasteita tehtävässä ei olisi tullut. Opin muuttamaan suunnitelmaa ryhmän tarpeiden ja vastaanottokyvyn mukaan. Minun piti tarkemmin miettiä mitä ja miten sanon, koska en tuntenut juurikaan ryhmäläisten taustoja ja heidän ennakkotietämystään asiasta. Lisäksi minun piti ottaa se huomioon, että ohjaustuokion pitäminen onnistuu, vaikka ryhmäläiset eivät juuri osallistuisikaan keskusteluun ja toisi omia näkemyksiään asiasta esille. En voinut laittaa esimerkkien tuottamista ryhmäläisten vastuulle, vaan otin esimerkit kirjallisuudesta ja omasta elämästä.

Myöhemmin minun olisi hyvä kiinnittää huomiota siihen, etten ohjauksessa ota liikaa käsiteltävää yhdelle kertaa. Vaikka ohjaamista varten pitää selvittää laajasti teoriatietoa, niin tarkoitus ei ole, että kaikkia tätä saisi ohjattaville kerrottua. Mielestäni karsin paljon teoriapohjaa ennen ohjaustuokiota, mutta sitä olisi pitänyt karsia vielä enemmän. Enemmän konkreettisia esimerkkejä olisi tarvittu.

5.2 Kohderyhmän ja ryhmän ohjaajien antama palaute

Palautteen mukaan ryhmäläiset olivat kiinnostuneet aiheesta ja pitivät sitä tärkeänä. Kuitenkaan he eivät osallistuneet keskusteluun kovinkaan innokkaasti, lähinnä vastasivat esitettyihin kysymyksiin. Kuten etukäteen projektisuunnitelmassa pohdin, oli aihe varmasti aika henkilökohtainen ja minä ryhmäläisille vieras, joten tämä varmasti vähensi avointa keskustelua aiheesta. Ohjaustuokio oli kuitenkin suunniteltu niin, että jokainen saa puhua sen verran kuin haluaa, eikä tuokion eteneminen ole riippuvainen ryhmäläisten avoimuudesta. Koin tilanteen mukavaksi ja leppoisaksi siitä huolimatta, vaikka vapaata keskustelua ei juuri syntynyt.

Kaikki ryhmäläiset kokivat aiheen mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi, mutta vain osa kertoi palautteessa oppineensa jotain uutta. Ennakkotehtävää koskevan kysymyksen mukaan vain yhden kohdalla, tehtävä oli toiminut toivomallani tavalla. Vaikka keskustelua syntyi aika vähän, ryhmäläisten palautteen mukaan he kokivat pääosin keskustelun ryhmässä mukavaksi. Ryhmäläiset antoivat palautetta, että asia oli esitetty selkeästi ja ymmärrettävästi. Yhdessä palautteessa lisäksi mainittiin, että piirros kuvasi hyvin asiaa. Ryhmäläisten mukaan olin ohjaajana hyvä, mukava ja selkeä, keskustelu eteni hyvin, olin osallistava ja omakohtainen. Kukaan ei osannut palautteeseen kirjoittaa, miten ohjaustuokiota voisi kehittää ja ohjausta muuttaa, eikä vapaamuotoista palautetta tullut.

Ryhmän ohjaajien antama palaute oli jonkin verran ristiriidassa äitien antaman palautteen kanssa. Ohjaajien palautteesta ymmärsi, että he olivat vielä jälkeempään keskustelleet äitien kanssa ohjaustuokiosta ja osa ohjaajien palautteesta perustui tähän keskusteluun. Aihe oli ohjaajien mukaan äideille mielenkiintoinen, mutta vaikea. Heidän mukaansa aihe oli kuitenkin hyvin valittu tälle kohderyhmälle, mutta asiaa yhdelle kerralle oli liian paljon. Laatuksena oli, että ohjaustuokiossa puhuttaisiin kieltä, jota ryhmäläiset ymmärtävät. Kysyttäessä esityksen selkeydestä ja ymmärrettävyydestä, ohjaajat mainitsivat, että olivat itse ymmärtäneet asian hyvin. Kuitenkin äideille osa käsitteistä oli ollut outoja ja he olisivat tarvinneet enemmän käsitteiden avaamista. Aihe oli laaja ja tietoa asiasta paljon. Olisi ollut hyvä vielä supistaa aihetta ja ottaa enemmän käytännön esimerkkejä mukaan. Lisäksi olisi ollut hyvä, etten olisi ollenkaan käyttänyt vaikeasti ymmärrettäviä käsitteitä, jos niiden avaamiselle ei kuitenkaan ollut aikaa. Näiden tilalle olisi hyvä ollut keksiä arkipäiväiset ilmaisut. Vaikeaksi käsitteeksi ryhmän ohjaajat nimesivät esimerkiksi erilaiset kiintymyssuhde mallit.

Ryhmän ohjaajien mukaan olin hyvin valmistautunut ja osasin asiani. Havainnollistaminen piirtämällä oli hyvä keino. Olin myös rauhallinen ja yritin haastaa äitejä keskusteluun. Ohjaajat antoivat kehittämisideaksi, että aihetta rajattaisiin pienemmäksi ja yksinkertaisemmaksi. Lisäksi elämänjana tehtävä ja ohjaustuokio eivät kohdanneet ryhmäläisten ajattelussa. Tämän aiheutti varmasti osaksi se, että tehtävää ei käyty henkilökohtaisella tasolla läpi ja sen läpikäyminen yleiselläkin tasolla jäi niin lyhyeksi.

6 POHDINTA

Projektin ideointivaihe oli innostava. Alkuperäinen ideani liittyi sijaisperheessä asuneiden vanhemmuuteen. Tästä aiheesta tietoa löytyi kuitenkin niin vähän, enkä löytänyt suoraan tähän ideaan liittyvää yhteistyökumppania. Siksi laajensin aihetta koskemaan yleisesti itse saadun hoivan merkitystä vanhemmuuteen. Myös siitä aiheesta tiedon löytäminen oli hieman haastavaa, mutta löysin kuitenkin mielenkiintoisia ja hyviä lähteitä työhöni.

Yhteistyökumppania miettiessäni Oulun ensi- ja turvakodin Seraffiina –ryhmä vaikutti mielenkiintoiselta ja sopivalta yhteistyökumppanilta ja ilokseni se heille sopikin. Luonnosteluvaiheessa pohdin alustavasti tapaa toteuttaa ohjaussuunnitelma ja tein projektisuunnitelman. Kehittelyvaiheessa tapasin Seraffiina –ryhmän ohjaajat ja Oulun ensi- ja turvakodin palveluvastaavan. Alustavat suunnitelmat hieman muuttuivat, joten muokkasin projektisuunnitelmaa niiden pohjalta. Tapaaminen oli hyvä, koska ohjaustuokion jälkeen viimeistään ymmärsin, ettei vuorovaikutukseen ja keskusteluun perustuva ohjaus olisi ryhmässä toiminut. Siihen olisi tarvittu jo hyvin ryhmäytyneet ryhmä ja tuttu ohjaaja. Tämän tapaista työtä olisikin paljon mukavampi tehdä pitkällä aikavälillä tutun ryhmän kanssa. Silloin toiminnan tuloksen voisi itsekkin nähdä ja näin työ olisi palkitsevampaa. Myös ryhmäläisten näkökulmasta tällainen toiminta olisi hyödyllisempää ja eettisestikin parempaa. Tässä työssäni hyvää oli se, että ryhmäläisillä oli valmiiksi ryhmä ja ohjaajat, jossa toiminta oli muutenkin tekemäni ohjauksen tapaista ja näin ohjaukseni ei jäänyt täysin irralliseksi.

Projektin tehtäviin kuului ohjaussuunnitelman laatiminen, palautelomakkeiden laatiminen ja oppimistehtävän laatiminen. Projektin toteuttamiseen liittyviä tehtäviä olivat ohjausryhmän tapaaminen ja oppimistehtävän ohjaaminen ryhmälle. Projektin päätehtävänä oli ohjaustuokion toteuttaminen, jossa keskustellaan teorian tiedon pohjalta. Projektin lopuksi tehtävänä oli laatia lopuraportti projektista.

Ohjaussuunnitelman laadin projektisuunnitelman valmistuttua. Lopullisen ohjaussuunnitelman laatimiseen sain apua Seraffiina -ryhmän ohjaajilta ja ensi- ja turvakodin palvelupäälliköltä. Pohdimme palaverissa, millä tavoin ohjaus olisi hyvä toteuttaa, jotta ryhmäläisten turvallisuuden tunne säilyisi, koska olin heille vieras ohjaajana ja luottamussuhdetta ei niin lyhyessä ajassa voi syntyä. Keskustelu vaikutti paljon ohjaussuunnitelman tekoon. Päädyimme siihen, että suunnitelma on hyvä tehdä niin, että ohjaustuokion tavoitteet toteutuvat, vaikka ryhmäläisten eivät omista

kokemuksista aiheeseen liittyen puhuisikaan. Tämän takia ohjauksen tulosten arviointi jäi lähes pelkästään palautelomakkeiden varaan. Pysin laatimaan palautelomakkeen niin, että saisin mahdollisimman monisanaisia vastauksia ja saisin vastauksen siihen, miten projektin tavoitteet toteutuivat. Sain palautelomakkeen avulla osaan tavoitteiden toteutumisesta hyvin vastauksia, mutta tavoite äitien varhaisen vuorovaikutuksen vahvistumisesta on niin laaja ja abstrakti, että siihen ei voi vastausta antaa. Asiaa ei voi kysyä lomakkeen avulla, koska varhaisen vuorovaikutuksen vahvistuminen on pitkä prosessi ja äidit itse pystyvät harvoin arvioimaan varhaisen vuorovaikutuksen vahvistumisesta omassa suhteessaan lapseen.

Oppimistehtäväksi valitsin elämäarviotehtävän, koska ajattelin sen sopivan hyvin aiheeseen. Sen kautta oli tarkoitus herätellä ryhmäläisiä miettimään omia varhaisia ihmissuhteitaan ja malleja joita he ovat saaneet omaan vanhemmuuteen. Ryhmäläisten yksityisyyden suojaamiseksi päädyimme ohjaajien kanssa siihen, että elämäarviotehtävää ei käydä yhdessä ohjaustuokiossa läpi. En ohjaajana tämän takia saanut tietoa, miten ryhmäläiset olivat tehtävän tehneet ja millaisia suhteita heidän lapsuuteensa kuului. Ryhmäläisille oli jäänyt epäselväksi tehtävän yhteys ohjaustuokioon. Tämä varmasti johtui siitä, että tehtävää ei käyty yhdessä läpi, eikä ryhmäläisten varhaisista kokemuksista keskusteltu. Tätä varten tarvittaisiinkin paljon enemmän aikaa ja luottamuksellinen suhde, jotta tämä olisi edes mahdollista ja eettisesti oikein. Tämä näkökulma huomioon ottaen, elämäarviotehtävän liittäminen aiheeseen, ei tunnu nyt jälkeenpäin tarpeelliselta. Toinen vaihtoehto on, että elämäarviotehtävän ohjaamiseen olisi käyttänyt enemmän aikaa. Sen jälkeen kun ryhmäläiset olisivat tehneet oman tehtävänsä, olisi voinut esittää kysymyksiä tehtävään liittyen, joita jokainen olisi mielessään miettinyt, kuten: ketä aikuista lapsesta ihailit, kenen aikuisen ajattelit rakastavan sinua eniten, kenen kanssa pystyit olemaan oma itsesi jne. Näiden kysymysten avulla olisi voinut herättää ajatuksia siitä, millaista hoivaa olen saanut ja ketkä ovat minua pienenä tukeneet. Kysymysten laatiminen olisi toki ollut vaikeaa, koska taustatietoa ryhmäläisten menneisyydestä minulla ei ollut ja tämä olisi tehnyt kysymysten laatimisesta haastavaa ja niiden tarkoituksen mukaisuus olisi jäänyt arvailujen varaan. Tämän kaltainen toiminta sopisikin paremmin terapiaan, jossa yksilökeskustelulle olisi aikaa, eikä ohjattava jäisi kysymysten kanssa yksin.

Eettiset haasteet huomioon ottaminen ohjaustuokion pitäminen oli haastavaa ja jäi hyvin yleiselle tasolle. Ryhmäläisten kokoontumiset jatkuivat ohjaustuokion jälkeen ja ryhmänohjaajat olivat ammattilaisia, jotka olisivat ryhmän tarpeiden mukaan voineet jatkaa ryhmäläisten kanssa aihees-

ta keskustelua. Ryhmässä tai yksilökeskusteluissa olisi voinut syventää aihetta ja viedä sitä henkilökohtaisemmalle tasolla, mikäli ryhmäläiset tähän olisivat kokeneet tarvetta.

Ohjaustuokion aihe oli todella mielenkiintoinen ja se herätti paljon ajatuksia vanhemmissa. Aiheen teoriapohjaa voi soveltaa monenlaisissa vanhemmuuteen liittyvissä keskusteluissa. Vanhempien kanssa voi pohtia, miten kotona saatu malli päihteiden käytöstä, kuritusväkivallasta, parisuhteen hoitamisesta, liikunnasta, ravitsemuksesta ja hampaiden hoidosta vaikuttaa heidän tapansa suhtautua tähän asiaan omassa perheessään. Asiaa voisi jatkossa tutkia myös niin, että rajaisi aiheen tarkemmin esim. miten kotona saatu malli harrastaa liikuntaa, vaikuttaa liikuntatottumuksiin aikuisena. Vanhempina meidän on hyvä miettiä millaisen mallin haluamme omille lapsillemme antaa.

Projektia tehdessäni opin, että olen vanhemmuuden perusteissa kiinni. Mitä luontevampaa vanhemmuus vanhemmille on, sitä luontevampaa se on myös heidän lapsilleen. Jokaisella vanhemmalla on kuitenkin varmasti omat haasteensa ja nämä haasteet usein siirtyvät myös heidän lastensa vanhemmuuteen. Perusta oman vanhemmuuden ymmärtämiselle on, että pitää ymmärtää omilta vanhemmilta saadun hoivan merkitys. Myös tulevassa työssäni terveydenhoitajana, vanhemmuuden tukijana, toisten vanhempien toimintaa voi ymmärtää vain, kun ymmärtää heidän taustansa merkityksen. Tämä auttaa suhtautumaan empaattisemmin asiakkaiden ratkaisuihin, vaikka ei itse niitä hyväksyisikään. Asiakkaat ovat valmiimpia ottamaan vastaan neuvoja ja ohjausta, mikäli heillä on tunne, että heitä ymmärretään eikä syyllistetä. Asiakasta itseään voi myös auttaa näkemään omien vanhempien toiminnan merkitys omalle toiminnalle. Asia kannattaa esittää kannustavasta näkökulmasta: Kun asiakas ymmärtää, mistä syystä toimii tietyllä tavalla it-sesyytökset vähenevät ja hän saa motivaatiota pääsemään vääristä toimintatavoista eroon.

Aihe on ihmisille hyvin henkilökohtainen. Tarvitaan luottamuksellinen suhde, jotta vanhempi haluaa alkaa kertomaan omien vanhempien toimintatavoista, mikäli niihin liittyy kipeitä muistoja, kuten hylkäämistä. Kokemuksiin liittyy varmasti häpeää ja kokemuksia pitää olla käsiteltyt, jotta niistä pystyy keskustelemaan. Lapsuuden kokemuksista pitää olla rohkeutta kysyä, mutta kertojalle pitää antaa myös aikaa luottamuksen rakentumiselle. Mitä pitemmällä vanhempi on menneisyyden käsittelyssä, sitä valmiimpi hän on vanhemmuuteen.

LÄHTEET

- Aaltonen, J., Rinne, R. 1999. Perhe Terapiassa: Vuoropuheluja vuosituhannen vaihteessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Brode'n, M., Kivirauma, M. 2006. Raskausajan mahdollisuudet : kun suhteet syntyvät ja kehittyvät. Helsinki: Therapeia-säätiö.
- Helminen, M., Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta : käyttäjän opas. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Jämsä, K., Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki, Tummavuoren kirjapaino Oy.
- Kalland, M., Maliniemi-Piispanen, S. 1999. Vauvan kiikku: Kuvaus kokeilevasta vauvaperhetyöstä. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä; Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Raportteja 281, STAKES. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos : keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Korhonen, M. 1994. Keski-ikäisten naisten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Laatuakatemia, 2010. Hakupäivä 5.2.2013.
http://www.kotiposti.net/tuurala/Laatu.htm#_Toc118441238
- Lasten suojelun käsikirja, 2012. Erityinen tuki. Hakupäivä 10.1.2014.
<https://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/erityinentuki/>

Larmo, A. 2004. Epävakaitten persoonallisuushäiriöitten psykoterapia kannattaa. Aikakauskirja Duodecim 2004;120(24):2861-3.

Pylkkä, O. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 23.1.2013

<http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasityksista-oppimisen-ohjaamiseen/humanistinen-oppimiskasitys-ja-oppimisen-ohjaaminen/>

Silven, M. 2010. Varhaiset ihmissuhteet : polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva.

Silfverberg, P. Ideasta projektiksi: Projektin vetäjän käsikirja. Hakupäivä 9.1.2013.

<http://www.mol.fi/esf/ennakointi/raportit/pvopas.pdf>

Sinkkonen, J., Kalland, M. 2011. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.

Vile'n, M. 2006. Lapsuus, erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.

Katso myös:

http://sockom.helsinki.fi/fiss/Hautamaki_Psykologia_6_2008.pdf

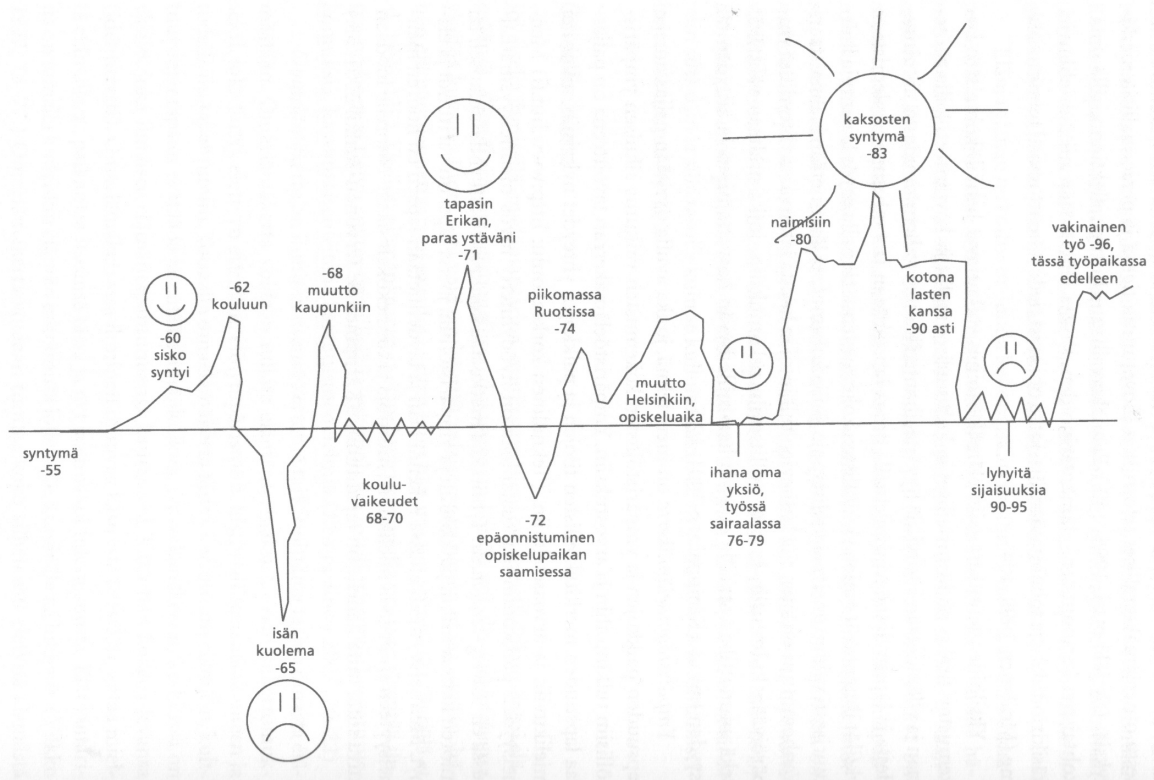
LIITTEET

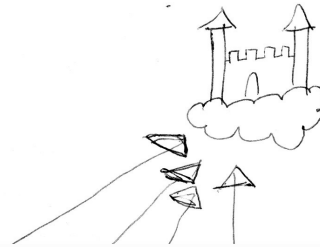
Liite 1. OHJAUSTAPAHTUMAN RAKENNEKAAVA

Sisältö	Ohjausmenetelmä	Havainnollistaminen/oppi- materiaali	Aika	Oppijan tavoite	Arviointi - miten to- teutat sen?
5.3.2013 Tehtävän ohjaaminen, viikkoa ennen varsinaista ohjaustuokiota.	Tehtävän tekemisen ohjaaminen	Kokkonen, Vanhemmuutta etsimässä Malli omasta elämänviivasta	10min	Ymmärtää, miten tehtävä tehdään ja miksi.	Kerron lyhyen teoriaperustan motivoimiseksi tehtävän tekoon, näytän malliesimerkin, varmistan onko tehtävän anto ymmärretty.
12.3.2013 Ryhmittäminen			12.10- 12.15 5min		Ohjaan ryhmän istumaan rinkiin, palautteesta etukäteen mainitseminen
Alustus	Kortit, aiheen herättämien ajatusten kartoittamiseen. Kysymysten esittäminen,		12.15- 12.30 15min		Ennako-odotusten ja aiheen herättämien ajatusten kartoitus

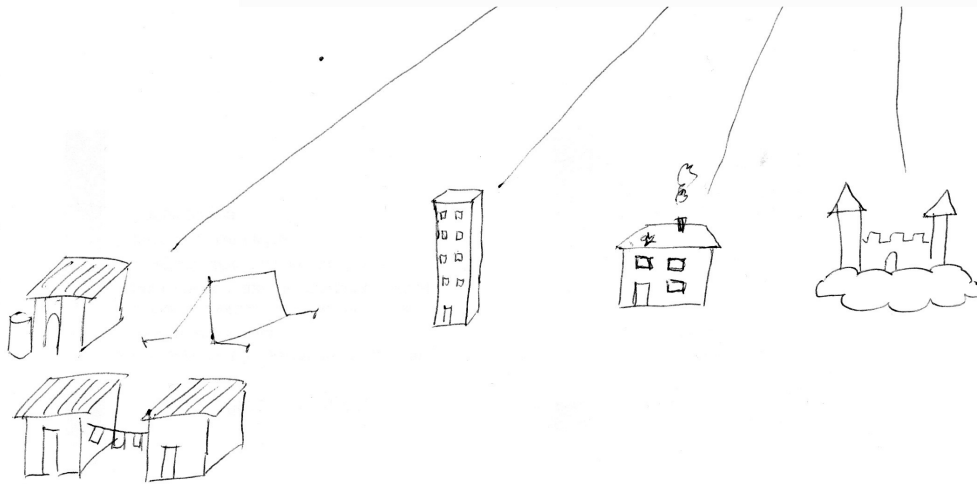
	keskustelu				
Teoriaosuus	Aiheesta kertominen tutkimustiedon valossa, havainnollistavat esimerkit, rohkeisuus	Esimerkit Fläppitaulu, vertauskuvallinen esittäminen talojen avulla.	12.30-12.40 20min	Saada tietoa kiintymyssuhteesta ja sen merkityksestä omaan vanhemmuuteen. Annan aikaa kysymyksille.	Kerään teoriakirjallisuudesta hyviä, havainnollistavia esimerkkejä, joilla vahvistan tutkimustietoa.
Lopetus	Katseen kääntäminen tähän päivään ja tulevaisuuteen. Toivon esiintuominen. Toisen vanhemman tuki.	Fläppitauluun lisätään voimavaroja lisääviä asioita - > muodostuu reitti	12.40-13.00 20min	Pohtia, keneltä on saanut hyvää mallia vanhemmuuteen? Keneltä voi nyt saada mallia vanhemmuuteen? Mitkä aisat tukevat omaa vanhemmuutta?	Toivon tunteen pintaan saaminen, korostamalla, että uusia toimintamalleja on mahdollista oppia. Perustelu sille ettei syyllisyyttä tarvitse kokea.
Palautteen kerääminen	Palautteen saamisen tärkeyden perustelu		13.00-13.15 15min		Palautelomakkeiden jako, palautteesta palkitseminen

Liite 2. ESIMERKKI ELÄMÄNJANASTA (Kekkonen 2004, 32.)

Tietäminen, muistaminen, ymmärtäminen

Liite 4. PALAUTELOMAKKEET

Ryhmäläisille:

Millaiseksi koit aiheen tärkeyden?

Mitä uutta tietoa sait aiheesta?

Millaiseksi koit ennakkotehtävän? Auttoiko se sinua tiedostamaan menneisyyden tapahtumia?

Millaista oli keskustella ryhmässä aiheesta?

Mitä mieltä olet, oliko asia esitetty mielestäsi selkeästi ja ymmärrettävästi?

Miten mielestäsi onnistuin ohjaajana?

Vapaamuotoinen palaute

Ohjaajalle:

Miten hyvin ohjaustuokio tuki ryhmän tavoitteita?

Millaiseksi koit aiheen tärkeyden?

Mitä mieltä olet, oliko asia esitetty mielestäsi selkeästi ja ymmärrettävästi?

Miten mielestäsi onnistuin ohjaajana?

Vapaamuotoinen palaute